

Ölüm İrmağının kayığında

Dr. Mine Hanoğlu

İstanbul'da doğdu. Almanya'da başladığı ilköğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Erkek Lisesi'nden mezun olduktan sonra İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'ni 1984 yılında bitirdi. O tarihte Mardin'e bağlı olan İdil ilçesinde mecburi hizmetini tamamladı. Anestezi ve Reanimasyon ihtisası yaptı. 1994'ten beri Özel Nisa Hastanesi'nde Anestezi Uzmanı olarak çalışmaktadır.

Doğduğumuz anda hakkımızda kesin olarak bilinen ama yaşayabilmemiz için bilincimizden gizlenen mutlak gerçek, ölümlü olduğumuzdur. Bunu biliyormuş gibi yaparız ama aslında idrakimize yansıttığımız başkalarının ölümlü olduğu, kendimizin, bu biricik varlığın ölümle sonlanamayacak kadar değerli olduğu ve yaşamaya devam edeceğidir. Ölmeyi beyin korteksinden ruhunun derinliklerine kadar içselleştirmiş kişi ya intihar eder ya da "ölmeden önce ölmeyi" başarmış bir erendir.

Bizler ölümün de hayatın bir parçası olarak benimsenebilmesi için mezarlığını hemen camisinin yanı başına, mahalhenin içine yerleştirmiş bir medeniyetin çocuklarıyız. Evet, ölenler başkalarıdır ama günü geldiğinde en yakın akrabalarımızın da aralarında bulunduğu ruhlar arasına karışıp, hasbelkader iyi insanlar olduğumuz için Cenab-ı Rabbül Alemin bizi çok da ağır cezalandırmadan öte âleme intikal etmiş olacağımıza inanırız. Yaşadığımız mahallede sahil rüya görme yeteneği olan bir abla veya yaşlı teyze mutlaka bulunur, öleni daha mezara konulduğu ilk gece dünyadaki ahvali üzerine rüyasında görür, bizlere ne kadar iyi bir Müslüman olursak kabirde o kadar rahat edeceğimize bir ders olacak mahiyette bu rüyalar nakledilirdi. Ben çocukken bir kadıncağız aniden ölmüştü, hemen ertesi gün çok iyi bir kadın olduğu için yemyeşil bir yerde bulunduğu fakat gündelik hayatta hep yukarı sıvalı tuttuğu kollarının simsiyah olduğuna dair rüyayı hepimiz duyduk. Yine ben küçükken amcam 28 yaşında vefat etmişti, sağken kendisinden pek memnun olmayan anne

babasının ölümüyle neden bu kadar yıkıldıklarını hiç anlamamıştım. Genç yaşta ölmek suretiyle ödediği bedelin bütün kabahatlerini affettirdiği amcam, kendisini yalnız hissetmesin diye her gün tek başına mezarına gittim. Biz ölülerimizden korkmazdık. Bir kez öldükten sonra artık geriye dönüş yoktu. Bizim ölülerimiz hayalet veya zombi olmazdı.

Zaman geçti ve hayat şartları değişti. Mahallelerimizden taşındık ya da mahallelere siteler kuruldu. Mezarlıklar yerleşim yerlerinden uzak ve izole, hatırlanmak istenmeyen yerler haline geldiler. Zaten ölümlü olduğunu kabule uzak duran nefisler yeni efendilerinin ölümü unutturan, hiç ölmeyecekmiş gibi dünya kaynaklarını ve kendimizi tüketen hayat şartlarına gönüllü köle oldular. Ölüm uzak bir gelecekte bazı müphem insanların başına gelen kötücül bir durumdu artık. Bu nedenle mahiyeti bilinmiyor ve ölmüş olan bilinmeyen bir boşlukta, bilinmeyen güçlerin elinde olabileceği için kendisinden korkuluyordu. Artık zombili, hayaletli Hollywood filmleri bizleri de korkutur; ölüm, kâbuslarımızı süsler olmuştur. Kapısının üzerinde "Her nefis ölümü tadacaktır" ayeti yazılı olan sosyete mezarlığına cenaze için mecburen gidenlerin morali bozuluyor, ayeti düşünüp idrak etmek bir yana görmeye bile tahammül edemiyorlardı. Mezarlık ziyaretleri terk edildi, ölümlerimize karşı vazifelerimiz para karşılığı kerhen yerine getirilir, güzel bir mermer mezar yaptırmak suretiyle bütün gönül borçları silinir oldu.

Fakat toplumlarda izahı zor, tuhaf bir devamlılık vardır, toplumsal hafıza parmak izi gibi genlere işlenmiştir ve umulmadık

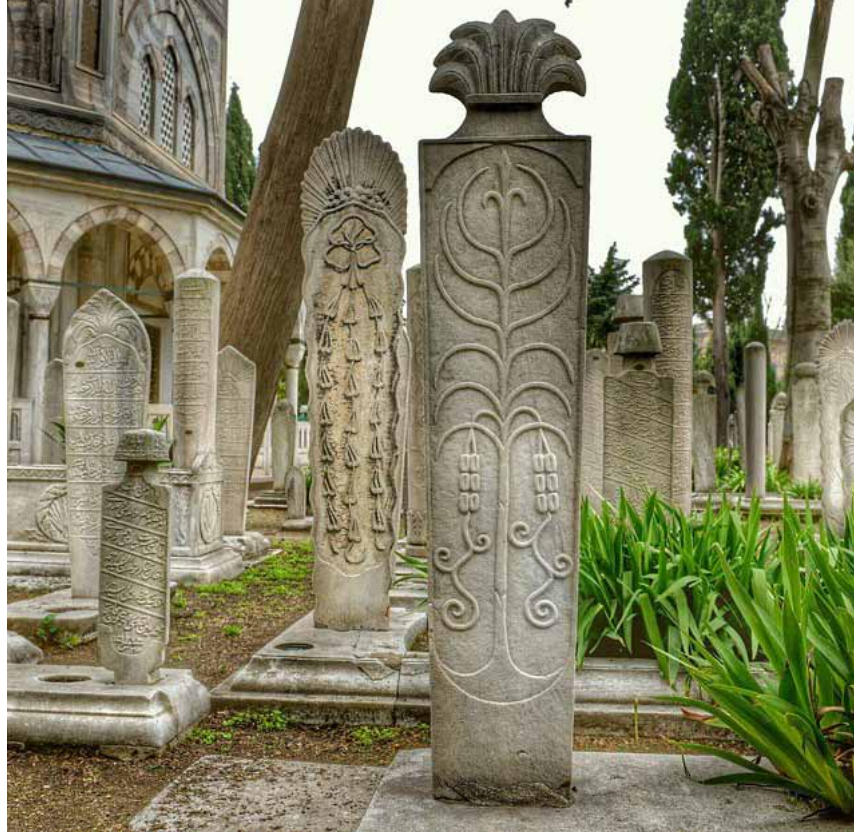
bir zamanda boy gösterebilir. Bizimki gibi yazısı ve entelektüel dili elinden alınmak suretiyle geçmişi ile bağı koparılmış bir toplumda bile yüzyıllara dayalı davranış kalıpları yaşamaya devam edebilir. Bizler günün birinde mezarlıklarımıza geri döneriz, orada sükût eden ölümlerin ve onlardan gelen yapıtaşlarıyla serpilip büyümüş selvilerin hisyortısı yanında anlam veremediğimiz bir huzur buluruz. Eski zamanların hayat hikâyeleri ile şekillenmiş sanat eseri mahiyetindeki mezar taşlarını seyrederek. Hatta bazılarımız kayıp harfleri yeniden öğrenip yazıları okumaya çalışır. Artık bilmediğimiz kelimeleri öğrendiğimiz harflerle bulup çıkarmak mümkün olmasa bile. Olsun, bizler mezarlığa geri döndük, ana-babalarımıza gasilhanede eşlik etmeye, onları o en zor, en ürkütücü anda yalnız bırakmamaya söz verdik ya, artık ümit var olabiliriz.

Seneler önce Prag'daydım. Gençtim; zihnim, edindiğim Batı Edebiyatı zevkleriyle dolu olarak Franz Kafka'nın mezarını ziyarete gittim. Kafka, kentin Yahudi mezarlığında, hayatı boyunca tahakkümü altında yaşadığı babasıyla öte âlemde de beraber yatıyordu. Batı medeniyetinin insanlığı böcekleştirip çöpe atmak suretiyle ortadan kaldıran gizli yanını deşifre etmiş ve kendini de bizatihi bu kurbanlardan biri olarak tanımlamıştı, dolayısıyla romanlarını kendi kanıyla yazan bir dehaydı. Mezarlığın hemen yanında küçük bir büfede çiçekten çelenkler satan genç üniversite öğrencisi, yakışıklı yüzü ve sempatik tavırları ile Prag cennetinin kapısında bekleyen İsevi bir melek figürüne benziyordu. Melek metaforundan bir çelenk satın aldım, duygu durumuma göre çiçeği Kafka'nın

mezarına bırakabilirdim. Fakat daha giriş kapısında Yunan mitolojisinin ölüm ırmağında kayığıyla bekleyen ve ölüleri karşı kıyıya geçiren ölü bekçisi metaforuyla karşılaştım. Mezarlık bekçisi duru, açık mavi gözleri kör olduğu için boş bakışları sizi delip geçen ve sanki içinizden gaip ötelere bakan, tek tük kırçıl saçlı, çok çirkin, yaşlı bir adamdı. Varlığımı hemen sezince burnuma doğru boş bir teneke kutu sallayarak benden mezarlığın bakımı için bağış istedi. Beni göremediği halde hakkımda her şeyi biliyormuş hissine kapıldım, aksi gibi son bozuk paramı çiçeğe vermişim. Para verip yaşlı adamın şerrinden kurtulamayacağımı düşündüğüm için çok korkmuştum ama biz orta sınıfın sıradan insanları sürreal korkulara kapılıp kolay kazanmadığımız paraları çarçur etmeyiz. Korkmama rağmen dik durup para vermedim ve içeri doğru yürüdüm. Mezarlar ve mezar taşları tümüyle siyah granitten yapılmıştı. Simsiyah ortam, yabancı bir dinin ölüleri, ürkütücü bekçi ve kapalı sonbahar havası beni çok tedirgin etti, ilk kez bir mezarlıkta korktum. Babasıyla aynı siyah lahitin altındaki Kafka benim için kitapları yol açıcı bir yazar değil yabancı, tekinsiz bir ölüydü. Çiçeği mezarına bırakmadım. Biraz daha yürüdüm, kendime "Her şey normal, bir uğursuzluk yok" telkini vermeye çalışırken yağmurdan ıslanmış toprak zeminde ayağım kaydı. Yeni kazılmış açık bir mezara düşmeme ramak kaldı ve bu kadarı bana yetti. Mezarlıktan koşarak çıkarken başıma kötü bir şey geleceğinden, mesela dönüş uçağının düşeceğiğinden (ki hayattaki en büyük korkularımdan biri budur) neredeyse emindim.

Yunan mitolojisinde tanrılar kralı Zeus'un Hades adlı kardeşi, ölülere hükmeden yeraltı tanrısıdır. Hades aynı zamanda ölümler ülkesinin adıdır ki bu ülke bir ırmağın kenarında kayığı ile bekleyen ve karanlık bir silüet olarak resmedilen uğursuz bir kayıkçı, ölen insanları iki altın sikke karşılığında karşıya geçirmektedir. Bu nedenle antik Yunan'da ölümlerin gözlerine iki altın para konulmuş. Mezarlık bekçisi donuk gözleri ve ölüm ülkesinin girişindeki kulübesiyle bana pek çok Batılı sanatçıya esin kaynağı olmuş bu öyküyü hatırlattı.

Bir kayığa binip kolayca ölüm ülkesine geçmek mümkün mü? Bazen bir araya gelmesi çok zor birçok etken kolayca buluşup bir insanın aniden ölmesine sebep olabilir. Fakat genellikle ölmek öyle kolay değildir. Yaşlı ve hasta bir kadın, üstelik bütün yakınlarını kaybetmiş ve yalnız kalmış halde şöyle demişti: "Bir türlü ölemiyorsun. Kendime bakacak, hastanelerde kuyruk bekleyip ilaç alacak, alışveriş yapıp yemek pişirecek, işlerimi yapacak gücüm ve isteğim yok ama ölmek de ölmüyorum işte." Bu

Fotoğraf: Dr. Mine Hanoglu

durumu ben son derece hayat dolu, muzip ve herkesle barışık bir kadın olan halamın hastalığında yaşadım. Yıllardır iyi çalışmayan böbrekleri artık iflas etmiş ve diyalize mahkûm olmuştu. Bütün hayat sevincine karşılık halam hastane, doktor, ilaç, hele de tıbbi girişimlerden nefret eder, doktora gitmemek için hastalıklarını gizlerdi. Diyalize girmeden nefes bile alamadığı için, mecburen razı olmuştu. Fakat boynunda santral venöz kateter, mesanede idrar sondası, damardan beslenme, kolunda başarısız bir arterio-venöz fistül ve eklenen enfeksiyonlar üzerine halam deyim yerindeyse kafayı sıyrıldı. Böyle yaşamak istemediği için kendini bıraktı, tek isteği evde ve yatağında ruhunu teslim etmekte, fakat bir türlü ölemiyordu. Kendisine evde bakmak imkansız hale geldi, yaralar açıldı, sürekli bir ajitasyon halinde herkesle kavga ede ede en sonunda yoğun bakım ünitesine kaldırıldı. Burası halamın dünya üzerinde en nefret ettiği yerd, kendine geldikçe entübasyon tüplerini, damar yollarını söküp attı. Yaşamın hasta, kırgın, örselenmiş bedeninden çekilmesi orada tam bir ay sürdü. Ölümün biçare halam için gerçek anlamda bir huzur ve sükûn olduğunu düşünüyorum. Uzun, yalnız, çileli hastalığı boyunca hayalinde ya da gerçekten -bunu biz bilemiyoruz- işlediği günahlarla hesaplaştı. Sonunda sükûnet bulduğuna göre affedildiğini umuyorum. Ardından çok güzel bir cenaze töreni oldu. Kadın-erkek cenaze namazına iştirak ettik, hep birlikte yüksek sesle ve can-ı gönülden haklarımızı hanel ettik. Mezarlık camiye yakın olduğu için eski zamanlardaki gibi cenazenin arkasından yürüyerek gittik. Yaşıyorken onun için elimizden bir şey gelmemişti, fakat çok derin bir çukur olan mezarına konulurken hepimiz bütün sevdiğimiz yanındaydık. Şimdi yattığı köşk gibi mezarda acıları dinmiş, hesabını vermiş, ruhu ebediyete sağ salim intikal etmiştir inşallah.

Bir ölümler şehri gibi düzenlenmiş ve

konumu itibarıyla dünyanın en güzel ölümler şehri olabilecek Eyüp Mezarlığında dolaşılıyor ve "Kenarda köşede bir mezarlık sığıracak kadar yer kalmış mıdır, kendime ebedi istirahatgâh bulabilir miyim?" diye bakıyordum. Yeni açılmış, kazma-küreği daha içinde, sahibini bekleyen bir mezar görünce zihnim Prag'daki Yahudi mezarlığına doğru kayd. Yeni mezarın yanında siyah granit merdivenlerle inilen ve tamamen siyah granitle kaplı bir zengin aile mezarı görünce iyice ürperdim, Prag mezarlığı bütün ayrıntıları ile hatıralar arasından çıkıp gelmişti sanki. Bizim geleneklerimizde ölümlerle siyah rengin bir ilişkisi yoktur. Siyah, yas rengi olmadığı gibi yas tutmak da makbul değildir. Ölenin bir rüyadan ibaret olan dünya hayatından gerçek âleme geçip uyandığı, Rahmet-i Rahman'a kavuştuğu, Dar-ı Beka'ya göç ettiği, dolayısıyla onun için üzülecek bir durum olmadığına inanır, fakat sevdiğimizizi artık dünya gözüyle göremeyecek olmanın derin hüznünü yaşarız. Ölümüne atfettiğimiz farklı bir renk yoktur, o da hayatın renklerinden biridir. Buna karşılık İslam dinine mesafeli duran ülkemizin seküler çevrelerinde sosyal hayatın pek çok alanında olduğu gibi ölüm konusunda da Batılı uygulamalar benimsemiş, cenazelerde tepeden tırnağa siyah giyinmek, siyah gözlüklerle timsah gözyaşlarını gizlemek, sözüm ona yas tutmak adetten olmuştur. Bu insanlar cenaze namazına katılmazlar, tabuta omuz vermezler, kabre girmeden ölüye yedi Tebareke okumanın faziletini zaten hiç bilmezler, "bir şeyler yapmak da lazım" dürtülerini ise cenazeyi alkışlayarak gidermeye çalışırlar. Fakat mezarın siyah döşendiğini daha önce hiç görmemişim. Anlaşılan o ki dünyada hissettikleri seçkinlik ve farklılıklarını ölümden sonrasına da taşımak istemişler. Oysa bizim kadim inanışımızda bu dünyaya ait hiç bir şeyi "ölüm ırmağında kayık"a yükleyemezsiniz.